

VERKSAMHETSÅRET

1962

INDUSTRIENS
UTREDNING SINSTITUT
STOCKHOLM

INDUSTRIENS UTREDNINGSSINSTITUT

är en fristående vetenskaplig forskningsinstitution grundad 1939 av Svenska Arbetsgivareföreningen och Sveriges Industriförbund.

Syfte

Att bedriva forskning rörande ekonomiska och sociala förhållanden av betydelse för den industriella utvecklingen.

Verksamhet

Huvuddelen av arbetet inom institutet ägnas åt långsiktiga forskningsuppgifter. Man siktar härvid till ett studium av de grundläggande sammanhangen inom näringslivet och särskilt till att belysa de frågor som hör samman med strukturella och institutionella förändringar. Forskningsresultaten publiceras i institutets skriftserier.

Vid sidan om det långsiktiga forskningsarbetet utför institutet smärre utredningar rörande speciella problem samt ger viss service åt industriföretag, organisationer, statliga myndigheter etc. Institutet sammanställer vidare bland annat månadssiffror över industriproduktionen samt en index över denna.

Styrelse

Tekn. dr Marcus Wallenberg,
ordförande

Professor Ragnar Bentzel

Direktör Sven Dahlberg

Direktör Axel Enström

Direktör Axel Iveroth

Direktör Bertil Kugelberg

Fil. dr Sven Schwartz

Direktör Erland Waldenström

Tekn. dr Ernst Wehtje

Personal

Chef: Professor Ragnar Bentzel

Biträdande forskningschef: Fil.lic. Erik Höök

Sekreterare: Fil.kand. Lars Kritz

Aktuarie: Fil.kand. Claes Lagerkvist

(t. f. Fil.kand. Jan Beckerman)

Kamrer: Fru Ruth Wiklund-Ellerstad

Övrig ordinarie personal samt med särskilda utredningar sysselsatta:

fil.lic. Göran Albinsson

fru Kate von Arnold

pol.mag. Tage Berglund

fru Lisbeth Brandeskog

ekon.lic. John Ekström

dipl.ekon. Gustaf Endrédi

fru Anna-Maj Englund

fröken Ingrid Forsberg

civ.ekon. Lennart Fridén

fil.kand. Jan Gillberg

fil.lic. Bengt Höglund

fil.lic. Östen Johansson

fil.lic. Karl Gustav Jungenfelt

professor Leif Mutén

fru Alice Nilson

fru Wera Nyrén

herr Bertil Olsson

fil.lic. Bengt G. Rundblad

fil.kand. Åke Sundström

fru Ester Wennerholm

fru Gunni Westerberg

civ.ekon. Lars Vinell

civ.ekon. Lars Wohlin

Verksamhetsåret 1962

Förord

Under det gångna året har konjunkturen i vårt land successivt försvagats. Den allt hårdare konkurrensen på den internationella marknaden har försämrat avsättningsmöjligheterna för våra råvaruexporterande industrier samtidigt som den tidigare mycket livliga investeringsviljan inom det privata näringslivet har sjunkit. Vinstmarginalerna har pressats och trots den konjunkturstimulans, som framkallats av olika ekonomisk-politiska åtgärder, har lokala sysselsättningsproblem uppstått. Såvitt man nu kan se är någon större förändring i konjunktursituationen inte att vänta inom den närmaste tiden.

Från näringslivets håll har man länge framfört önskemål om en fortsatt avveckling av det regleringssystem, som infördes under kriget. I det konjunkturläge som för närvarande råder får dessa önskemål förnyad aktualitet. Jag tänker därvid i första hand på kontrollen av hyror och internationella kapitalrörelser. Om vi skall kunna uppehålla ett snabbt och harmoniskt framåtskridande i vårt land behöver näringslivet den stimulans, som en avveckling av dessa kontroller skulle medföra.

IUI har nyligen publicerat en undersökning med titeln »Bostadsbristen. En studie i prisbildningen på bostadsmarknaden.» I denna analyseras de problem som kan väntas uppstå vid en avveckling av den nuvarande hyreskontrollen. Författarna diskuterar också vilka möjligheter som föreligger att bemästra dessa problem med ekonomisk-politiska åtgärder.

En under året färdigställd undersökning, som tilldragit sig stor uppmärksamhet, är »Den offentliga sektorns expansion». I denna försöker författaren att mot bakgrunden av ett omfattande statistiskt material analysera de orsaksfaktorer, som ligger bakom den sti-

gande trenden i de offentliga utgifternas andel av nationalinkomsten.

Som framgår av föreliggande redogörelse har under året ytterligare ett antal undersökningar färdigställts. Av nu pågående forskningsprojekt beräknas några kunna avslutas och publiceras under innevarande år. Bland dem återfinns en undersökning om arbetskraftens rörlighet, en om lastbilstransporter och en om reklamens verkningar.

Fil. lic. Erik Höök, som sedan flera år tillbaka varit institutets biträdande forskningschef, lämnade vid årsskiftet sin anställning och inträdde som avdelningschef inom finansdepartementet.

Stockholm den 1 januari 1963.

M. Hamberg

Innehåll

UTGIVNA PUBLIKATIONER	7
Den offentliga sektorns expansion	7
Svensk populärpress 1931-61	10
Verkstadsindustrins maskinkapital	13
Bostadsbristen	15
TV-utvecklingen i Sverige	17
FORSKNINGSPROJEKT UNDER ARBETE	20
Arbetskraftens rörlighet	20
Input-output-undersökningen	22
Företagsbeskattningen	24
Lastbilstransporter i Sverige 1950-61	28
Kapitalundersökningen	30
Den framtida efterfrågan på cellulosa och papper	33
Reklamens verkningar	35
Konsumtionsstudier	36
TV:s introduktionsförlopp i Sverige	37
STATISTISKA OCH EKONOMISKA ÖVERSIKTER	39
Produktionsindex	39
Verkstadsstatistik	43
Industriell månadsstatistik m. m.	46
Det ekonomiska läget	46
IUI upphör att producera viss statistik	47
ÖVRIG VERKSAMHET	48
Konsultgruppen	48
Övrigt	48

Diagram

1. Offentliga civila utgifter i procent av totala civila konsumtionsutgifter 1913-58.	9
2. Sambandet mellan konsumtion av veckopress och TV-täthet inom olika TS-områden första halvåret 1961.	12
3. Sambandet mellan biobesöksfrekvens och TV-täthet i vissa svenska städer.	18
4. Sambandet mellan uppgivet skäl till byte av anställning och löneändringens storlek vid anställningsbytet för arbetare födda 1923.	21
5. Skattebelastningen vid olika typer av bolags- och utdelningsskatt.	26
6. Sambandet mellan åtgångstal för arbetskraft resp. kapitalutrustning per sysselsatt och produktionsvolym.	32
7. Produktionsindex för hela industrin 1961-62.	40
8. Produktionsindex för hela industrin 1935-62.	41
9. Produktionsvolymen i vissa branscher inom industrin 1959-62.	42
10. Orderstock i verkstadsindustrin augusti 1957-augusti 1962.	44
11. Orderingång från hemma- och exportmarknad i verkstadsindustrin exkl. varven september 1958-augusti 1962.	45

Tabeller

1. De offentliga civila utgifterna 1913 och 1958.	8
2. Sammandrag av input-output-tabell för 1957.	23
3. Fjärrtrafikens procentuella andel av den yrkesmässiga lastbilstrafiken 1950, 1960 och 1961.	30

Utgivna publikationer

DEN OFFENTLIGA SEKTORNS EXPANSION

Institutets undersökning rörande de offentliga utgifternas utveckling har under året slutförts och publicerats med titeln »*Den offentliga sektorns expansion. En studie av de offentliga civila utgifternas utveckling åren 1913-58*». Författaren, fil. lic. Erik Höök, framlade den 1 december undersökningen som akademisk avhandling vid Stockholms universitet.

Författaren har genom sitt arbete velat skapa ett underlag för en bedömning av de offentliga utgifternas framtida utveckling. En för detta område ny analysmetod har därvid använts; försök har gjorts att förklara de offentliga utgifternas utveckling med hjälp av samma faktorer, som traditionellt utnyttjats för förklaring av de privata utgifternas förändringar. Även om ett prognosproblem varit utgångspunkten har en siffermässigt preciserad prognos ej eftersträvat. På grund av svårigheterna att för den offentliga sektorn erhålla en noggrann bestämning av styrande faktorer och samband, har undersökningen begränsats till en kausalanalys av den hittillsvarande utvecklingen.

De statliga och kommunala utgifterna för perioden 1913-58 har registrerats och sammanställts varvid en gruppering av utgifterna har skett dels efter deras ändamål (allmän förvaltning, undervisning etc.), dels efter deras art (konsumtion, investeringar, transfereeringar). Hur de civila utgifterna förändrats mellan första och sista året i undersökningsperioden framgår av tabell 1.

De ändamålsgrupper, som under senare tid svarat för de största utgifterna och som i boken ägnats den mest ingående diskussionen, har varit undervisningsväsen, hälso- och sjukvård samt socialvård. År 1958 omfattade dessa tre grupper 17, 13 respektive 29 procent av de civila offentliga utgifterna.

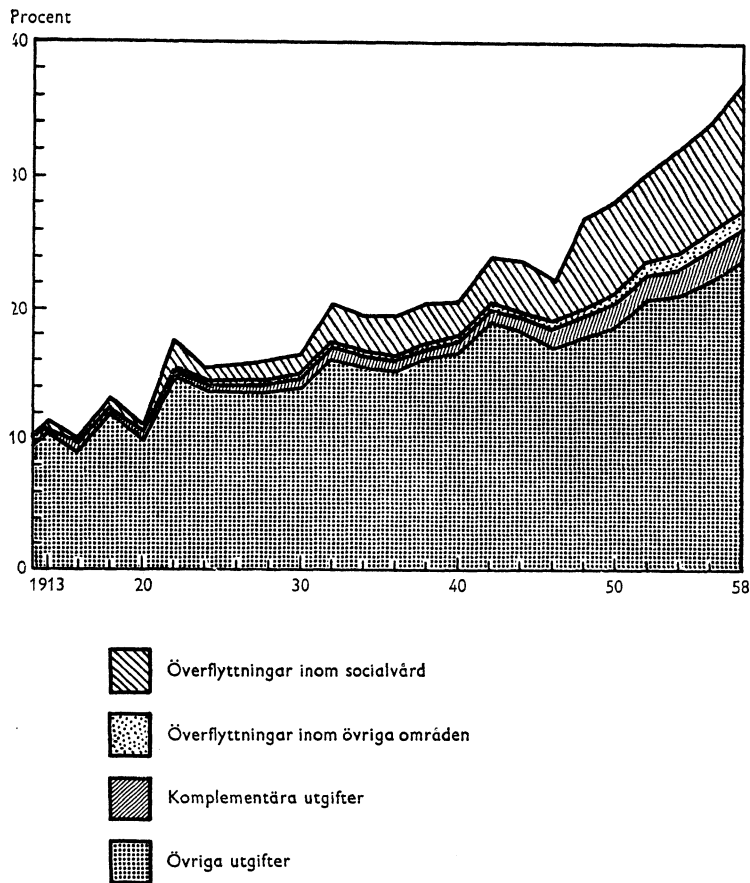
Tabell 1. De offentliga civila utgifterna 1913 och 1958 (miljoner kronor, löpande priser)

Ändamål	1913				1958			
	Konsumtion	Investering	Transferering	Summa	Konsumtion	Investering	Transferering	Summa
Allmän förvaltning	37,1	0,7	0,0	37,8	764,2	130,0	6,5	900,7
Rätts- och polisväsen	21,4	0,1	0,0	21,5	445,0	27,6	5,1	477,7
Undervisningsväsen	52,4	11,9	2,8	67,1	2 143,6	388,8	135,6	2 668,0
Hälsa- och sjukvård	28,0	8,6	0,4	37,0	1 762,6	251,6	25,5	2 039,7
Socialvård	23,1	3,4	3,7	30,2	709,9	77,5	3 630,7	4 418,1
Kyrkliga ändamål m. m.	13,1	4,2	0,1	17,4	300,7	75,8	263,8	640,3
Väg- och gatuväsen	16,7	20,5	—	37,2	886,9	813,1	35,5	1 735,5
Brandväsen	2,3	—	—	2,3	94,9	11,4	0,0	106,3
Övrig allmännyttig verksamhet	0,8	0,1	0,0	0,9	27,3	71,2	15,9	114,4
Näringsars främjande	8,4	0,2	5,2	13,8	210,3	66,0	324,2	600,5
Ej ändamålsfördelade utgifter	14,9	4,7	45,7	65,3	449,8	351,3	835,9	1 637,0
Summa	218,2	54,4	57,9	330,5	7 795,2	2 264,3	5 278,7	15 338,2

Det är i främsta rummet konsumtionsutgifterna, som varit föremål för analys. Dessa har därvid satts i relation till total civil konsumtion, dvs. summan av privat och offentlig civil konsumtion. Mellan 1913 och 1958 ökade de offentliga konsumtionsutgifterna sin andel av total civil konsumtion från 7 till 19 procent.

När det gäller att förklara orsakerna till de offentliga utgifternas expansion särskiljer författaren olika typer av utgifter. Till en första typ hänförs sådana utgifter, som kan betraktas såsom *överflyttningar* från privat till offentlig sektor. Cirka 29 procent av utgifterna år 1958 kan hänföras till denna kategori. Denna siffra förklaras till helt dominerande del av överflyttningar på socialvårdens område. Författaren hävdar att den starka utgiftsökning som skett på detta område under perioden är en följd av samhällets strukturella omvandling. Det naturliga försörjningsansvaret under det för-industriella samhället har genom den ökade geografiska och

Diagram 1. Offentliga civila utgifter i procent av totala civila konsumtionsutgifter 1913-58

yrkesmässiga rörligheten försvunnit och ersatts av ett offentligt försäkringssystem. Exempel på andra överflyttningar utgör införandet av fria skolmåltider. Huruvida överflyttningar av denna typ kommer att ske i framtiden är en fråga, vid vars bedömning inte så mycket ekonomiska som i högre grad rent politiska aspekter får tas i beaktande.

En annan del — cirka 7 procent år 1958 — av de offentliga utgifterna betraktas som *komplementära till privata utgifter*. Typexempel härpå är utgifterna för vägväsendet. De faktorer, som är

bestämmande för utvecklingen av denna typ av utgifter, är i första hand att söka inom den privata sektorn.

I diagram 1 har betydelsen av överflyttningarna och de komplementära utgifterna illustrerats, varvid dessa båda utgiftsgrupper satts i relation till de totala civila konsumtionsutgifterna.

Den återstående delen av de offentliga utgifterna, vilkas utveckling framgår av det nedersta fältet i diagrammet, har författaren sökt analysera ur konsumtionsteoretisk synpunkt. Den ökning av utgiftsandelen som ägt rum anses främst betingad av pris- och inkomstförändringar. Helt allmänt kan sägas att ökningen av utgiftsandelen delvis berott på att efterfrågan på offentliga tjänster vid inkomstökningar i samhället ofta stigit snabbare än inkomsterna. Denna efterfrågeökning har ibland (t. ex. inom sjukvård och undervisning) förstärkts genom en övergång från avgiftsfinansiering till finansiering genom allmänna skatter. Vidare anses en del av uppgången i utgiftsandelen bero på den prisstegring, som skett på grund av att den offentliga verksamheten till stor del bestått av tjänster.

SVENSK POPULÄRPRESS 1931-61

Som ett led i institutets konsumtionsundersökningar har en studie av populärpressen (veckopressen) publicerats under titeln »*Svensk populärpress 1931-61*». På grundval av ett för undersökningen speciellt sammanställt statistiskt material har författaren — fil. lic. Göran Albinsson — sökt bestämma vilka faktorer, som bestämmer den långsiktiga efterfrågan på populärpress.

Konsumenternas köp av populärpress har under senare år uppgått till cirka 200 miljoner kronor. Populärpressmarknadens ekonomiska betydelse är dock betydligt större än vad denna siffra antyder. Populärpressen är ett av landets viktigaste reklammedia, och genom annonsintäkterna kan tidningspriserna hållas avsevärt lägre än vad som annars vore möjligt. Därtill kommer att populärpressen är den största inhemska förbrukaren av journalpapper.

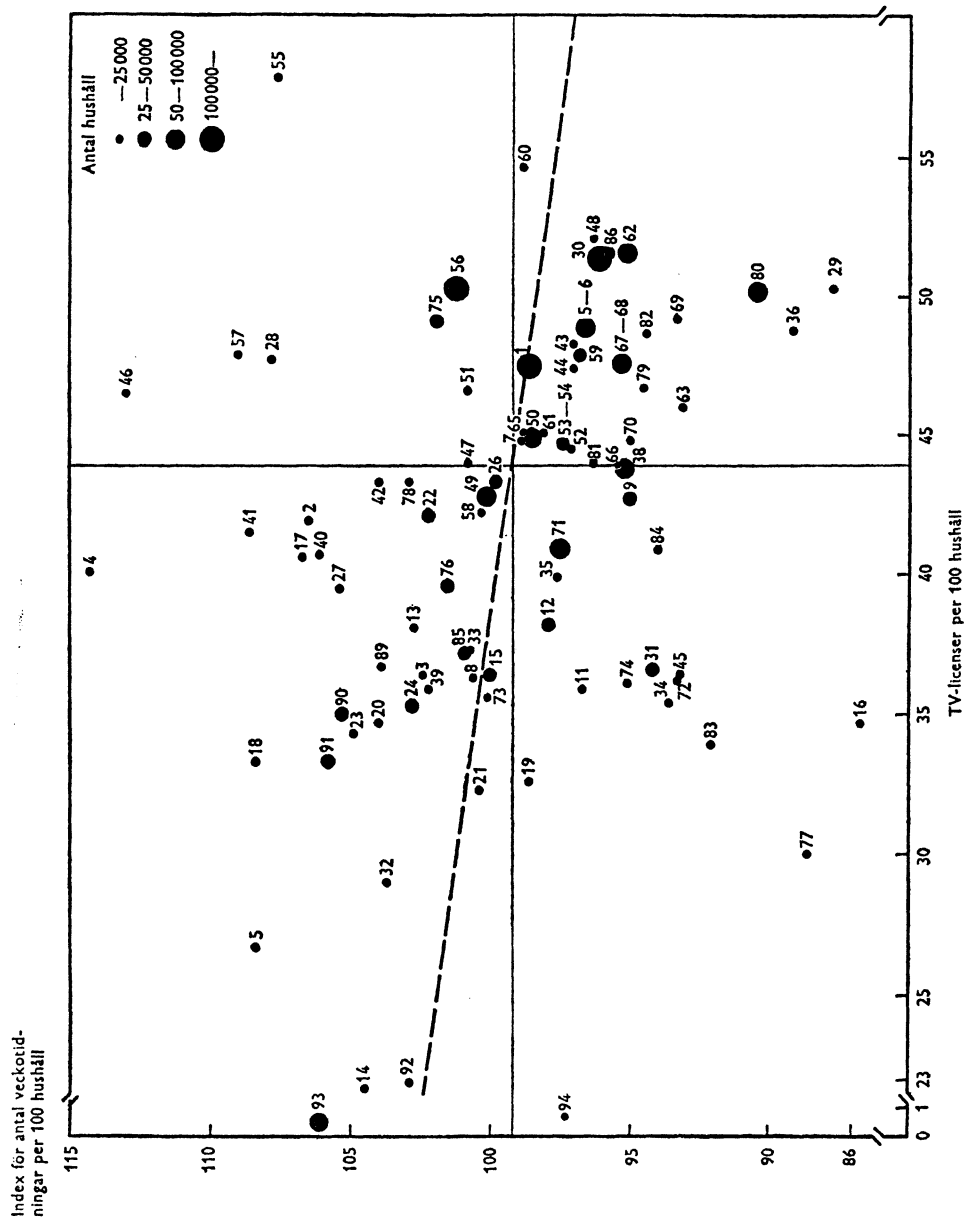
Analysens huvudresultat blev att konsumenternas inkomster och tidningspriserna framstod som de dominerande bland de studerade efterfrågefaktorerna. Tyvärr medgav inte det statistiska underlaget något särskiljande av »utbildningsfaktorn». Läsning av populärpress är en form av kulturkonsumtion, och erfarenhetsmässigt växer dylik konsumtion med stigande utbildning. Det starka sambandet mellan inkomster och utbildning gör att utbildningseffekter inryms i inkomstberoendet. I övrigt konstaterades på grundval av en specialbearbetning av 1958 års levnadskostnadsundersökning, att med ökat antal familjemedlemmar hushållens benägenhet att köpa populärtidningar växer. Arbetare med goda inkomster hade likaså en i förhållande till andra kategorier stark benägenhet att köpa populärpress. En uppdelning av hushållen efter bilinnehav visade, att bilhushållen i de högre inkomstklasserna hade klart lägre utgifter för populärtidningar än de billösa hushållen.

Inget framkom som tydde på att bosättningsorten eller hustruns förvärsarbete skulle ha spelat någon väsentlig roll för storleken av hushållens populärpressutgifter.

En speciell studie gjordes av televisionens återverkningar på populärpressefterfrågan. TV-nätets successiva geografiska utbyggnad medgav jämförelser av populärpressens spridning i områden med varierande TV-täthet. En sådan jämförelse återges i diagram 2, där på den vågräta axeln avsatts en skala för antalet TV-licenser per 100 hushåll vid mitten av första halvåret 1961. Den lodräta axeln mäter index för veckotidningarnas medelnettoupplaga per 100 hushåll under första halvåret 1961, när första halvåret 1957 sätts som 100. De regionala olikheter som fanns före televisionens genombrott 1957 är därmed utjämnade. Eftersom tidningspriserna är rikspriser behöver ingen hänsyn tas till prisutvecklingen.

I den allmänna diskussionen har televisionens genombrott ofta framställts som en av de viktigaste bestämningsfaktorerna för upplageutvecklingen under senare år. Denna tes verifieras inte av föreliggande undersökning. Ty om det varit så att ökningen av TV-tätheten haft ett klart återhållande inflytande på populärpressköpen

Diagram 2. Sambandet mellan konsumtion av veckopress och TV-täthet inom olika TS-områden första halvåret 1961. Index: antalet veckotidningar per 100 hushåll första halvåret 1957 = 100

skulle observationerna för de olika TS-områdena (numren är markerade i diagrammet) ligga samlade efter en negativt lutande linje. Ganska överraskande visar det sig emellertid, att den i diagrammet inlagda regressionslinjen endast har en svag negativ lutning. Därtill är spridningen betydande.

Utöver den direkta efterfrågeanalysen behandlar utredningen också en del allmänna marknadsfrågor. Bland dessa kan nämnas strukturomvandlingen inom populärpressen, konkurrensen mellan förlagen och de s. k. konsumenttidningarnas utveckling.

VERKSTADSINDUSTRINS MASKINKAPITAL

Man föreställer sig ofta att maskiners livslängd är ganska kort, kanske bara 10 år. Så är emellertid inte fallet. Verkstadsmaskiner har en lång livslängd — 25 à 30 år — och de försvinner inte plötsligt ur produktionen. Med stigande ålder förs de över till allt mindre krävande uppgifter — kommer i andra linjen — och har därigenom möjligheter att hävda sig.

Ovanstående förhållanden klarlades i en under hösten publicerad undersökning med titeln »*Verkstadsindustrins maskinkapital. En studie av dess sammansättning och av maskinernas 'åldrande och död'*». Författaren till boken är docenten, numera bankdirektören Jan Wallander. Bakgrunden är i korthet följande.

Både i Sverige och utomlands har kapitalbildningen ägnats stor uppmärksamhet. De årliga investeringarnas storlek och inriktning har därvid främst fångat intresset på grund av deras stora betydelse för konjunkturutvecklingen. Uppgifter om sådana förhållanden har gett kunskap om tillflödet, i form av nya maskiner, byggnader etc., till kapitalstocken. Däremot vet man mycket litet om kapitalstockens faktiska storlek och hur denna ändrar sig från tid till annan, eftersom man saknar motsvarande uppgifter om avflödet i form av skrotningar, försäljning till utlandet och dylikt. Då man i allmänhet föreställer sig att takten i framåtskridandet i hög grad bestäms just av kapitalutrustningens storlek och tillväxt, är det

emellertid betydelsefullt att också få en uppfattning om detta avflöde, dess omfattning och på vilket sätt det sker. Wallanders undersökning tar i främsta rummet sikte på att klarlägga detta.

Undersökningen grundar sig på en analys av förhållandena i ett femtontal verkstadsföretag. Man sökte så fullständigt som möjligt kartlägga maskinkapitalets storlek och fördelning på maskintyper, användningssätt, ålder m. m. vid två tidpunkter, 1954 respektive 1959. Vidare insamlades uppgifter om vad som »hänt» med maskinutrustningen mellan dessa år, dvs. om maskiner hade skrotats, sålts, renoverats, reparerats och om nyanskaffningar skett. Sammanlagt införskaffades detaljerade uppgifter om nära 8 000 maskiner.

Arbetet handlar i första hand om hur förslitningen äger rum och vilka faktorer, som påverkar den. Kapitalföremål slits ut genom att vi använder dem, men de förslits också ekonomiskt bl. a. genom att nya processer och nya produkter kräver effektivare och lämpligare maskinpark. Höga lönekostnader kan också medföra att reparationer och underhåll blir för dyra på den gamla utrustningen. Genom ekonomisk förslitning kan alltså utrustning, som ur teknisk synpunkt är helt felfri, ändå bli avförd ur produktionen.

Det visade sig i detta arbete — om man spaltade upp materialet på olika typer av maskiner — att livslängden inte varierade särskilt mycket dem emellan. Någon större skillnad kunde inte konstateras mellan exempelvis dyra och billiga maskiner, men däremot mellan maskiner i olika företag. I själva verket var tendensen här att expansiva företag hade längre livslängd på sina maskiner än stagnerande företag. Detta torde vara ett resultat av att sådana företag har förhållandevis mer utrymme för gamla maskiner i sin »andra linje». Bland resultaten kan vidare nämnas att kostnaderna för reparationer och underhåll inte har någon tendens att stiga med maskinernas ålder. Vidare är det relativt sällsynt att maskiner helt och hållet byggs om eller genomgår grundliga renoveringar. Maskiner med även mycket lång livstid bakom sig ser alltså som regel likadana ut som när de sattes in i produktionen.

I den del av boken, som diskuterar själva kapitalbegreppet, po-

ängteras att begrepp som kapitalstock och investeringar inte har någon given innebörd. Något »objektivt» riktigt kapital- och investeringsbegrepp existerar inte, utan det måste bestämmas med hänsyn till arten av det problem man vill belysa. I sammanhang där utvecklingsproblemen står i förgrunden finns det mycket som talar för att det traditionella investeringsbegreppet bör utvidgas till att omfatta också investeringar i forskning, utvecklingsarbete och utbildning samt i verktyg.

BOSTADSBRISTEN

På begäran av Näringslivets Bostadsutredning utarbetades inom institutet under våren 1962 en promemoria om hyreskontrollens samhällsekonomiska verkningar och om de problem, som kan väntas uppkomma vid en avveckling av kontrollen. Denna promemoria, vars resultat bostadsutredningen delvis utnyttjade i sin skrift *Fri hyresmarknad*, blev under hösten föremål för en överarbetning och publicerades sedan i institutets småtrycksserie som en fristående skrift med titeln »*Bostadsbristen. En studie i prisbildningen på bostadsmarknaden*». Författare är professor Ragnar Bentzel, docent Assar Lindbeck och t. f. laborator Ingemar Ståhl. De två sistnämnda tillhör ej institutets ordinarie personal utan har engagerats speciellt för detta arbete.

Vid analysen av hyreskontrollens samhällsekonomiska verkningar har den nuvarande hyreskontrollerade marknaden kontrasterats mot en marknad med jämviktsprusbildning, dvs. en marknad där hyrorna bestäms av samspelet mellan efterfrågan och utbud. Mellan dessa båda marknadsformers funktionssätt föreligger betydande olikheter. I stället för den bostadsbrist och den hyressplittring, som karakteriserar det hyreskontrollerade samhället, utmärks jämviktsmarknaden av likhet mellan efterfrågan och utbud samt av hyresparitet. Med det sistnämnda menas att bostäder, som från konsumenternas synpunkt ter sig likvärdiga betingar lika hyra. På en jämviktsmarknad sker tilldelningen av bostäder genom en generell

marknadsmekanism analog med den som förekommer på andra konsumtionsvaruområden. Konsumenterna kan själva välja den typ av bostad de önskar. Samma valfrihet förekommer inte på den hyreskontrollerade marknaden. Tilldelningen av bostäder sker där enligt andra grunder. De principer, som tillämpas i dag, kan sägas utgöra en blandning av option, kö, ransonering, nepotism m. m. Därvid förekommer åtskillig diskriminering mellan olika hushållskategorier. Särskilt missgynnade blir de nybildade hushållen.

Bostadsbristen och hyressplittringen hämmar rörligheten på arbetsmarknaden och därmed också produktivitetens utvecklingen i samhället. Som andra konsekvenser av hyreskontrollen nämner författarna bl. a. att saneringsverksamheten snedvids, att strukturrationaliseringen inom detaljhandeln försvåras, att nyproduktionen av bostäder inte blir bestämd av konsumenternas preferenser samt att konkurrensen mellan byggherrarna inskränks.

I diskussionen kring den svenska bostadspolitiken har ofta hävdats att bostadsbristen skall »byggas bort». Hur detta uttryck mer konkret skall fattas är emellertid inte helt klart. Författarna diskuterar olika alternativ därvidlag och kommer till den slutsatsen, att det — hur mycket man än bygger — är omöjligt att komma till en situation, i vilken hyreskontrollen kan avvecklas utan att hyrorna stiger i det äldre bostadsbeståndet. Man kan nämligen aldrig bygga bort hyressplittringen.

Vid en avveckling av hyreskontrollen ger förekomsten av allmännyttiga företag upphov till speciella problem. Om dessa företag efter en avveckling av hyreskontrollen fortsätter att använda självkostnadsprinciper vid sin hyressättning innebär detta att hyrorna i dessa företags fastigheter — åtminstone i det äldre beståndet — kommer att ligga under motsvarande marknadshyror. Någon full marknadsbalans kan då inte etableras. Efterfrågeöverskottet skulle kvarstå på de allmännyttiga företagens lägenheter och därmed skulle de nuvarande bostadsproblemen konserveras på denna del av marknaden.

I den bostadspolitiska debatten görs ofta gällande att en avveck-

ling av hyreskontrollen skulle leda dels till en »icke önskvärd» inkomstomfördelning från hyresgäster till fastighetsägare, dels till en omfördelning av bostäder till nackdel för bl. a. barnfamiljer. Det hävdas emellertid av författarna att detta argument — som bygger på förutsättningen att statens ekonomiska politik i övrigt förblir oförändrad — inte är särskilt bärande, eftersom statsmakterna i samband med hyreskontrollens avveckling har möjlighet att korrigera icke önskade effekter såväl vad inkomstfördelningen som vad bostadsfördelningen beträffar.

I ett avslutande avsnitt diskuteras just vilka ekonomisk-politiska medel, som kan tillgripas för att motverka icke önskade konsekvenser av hyreskontrollens avskaffande. Därvid görs bl. a. gällande att generella subventioner är verkningslösa såsom bostadspolitiska medel på en jämviktsmarknad.

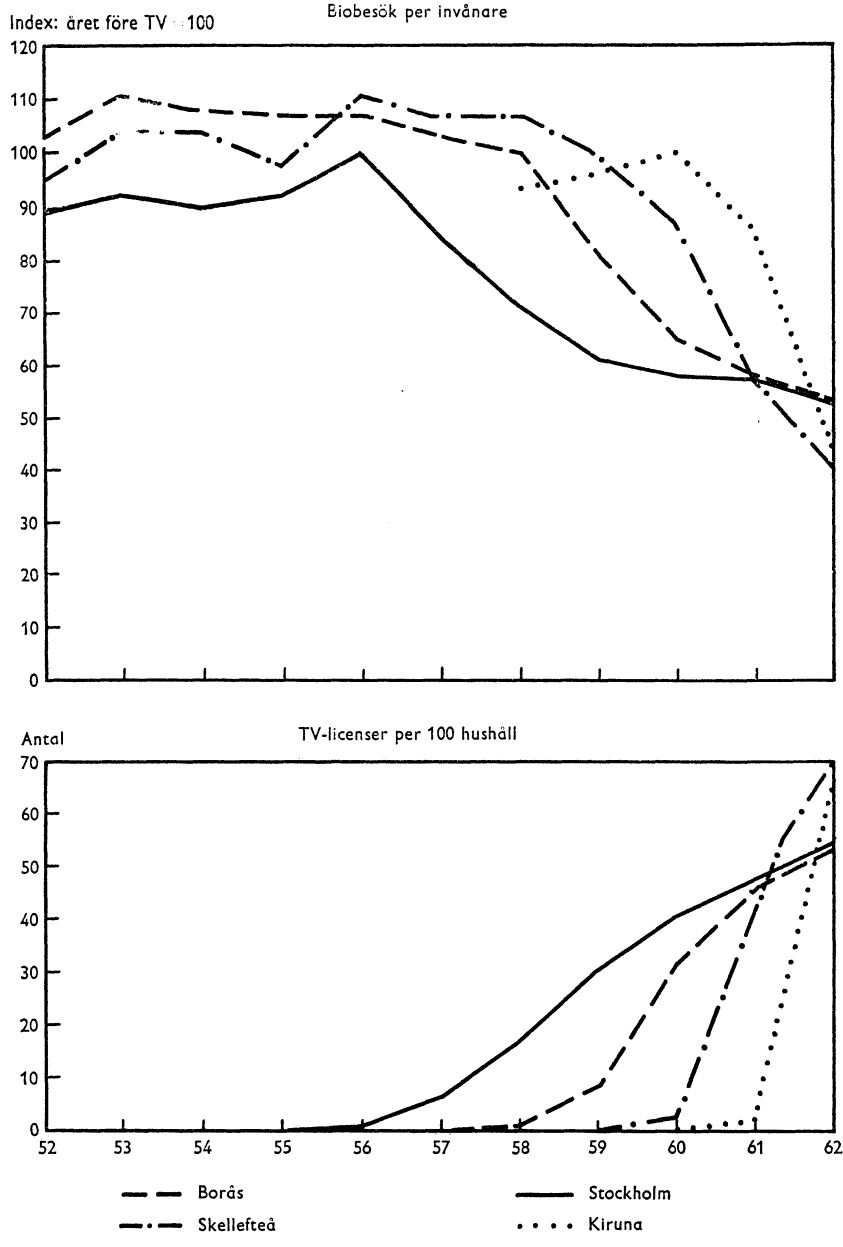
TV-UTVECKLINGEN I SVERIGE

Institutet har även under 1962 studerat den fortgående TV-utvecklingen i Sverige. Detta har skett i form av fyra kvartalsvis avgivna rapporter.

Det kan beräknas, att det i Sverige vid utgången av 1962, dvs. 6 år efter TV:s start, fanns 1,6 miljoner TV-mottagare i bruk, vilket motsvarar en 55-procentig hushållstäckning. Även om det fortfarande finns delar av landet, där TV-mottagaren inte hunnit bli »vardagsvara», kan själva introduktionsfasen i den svenska TV-utvecklingen betraktas som ett passerat stadium. I framtiden kommer utvecklingen sannolikt inte att präglas av samma dynamik som hittills. För tiden fram till år 1970 kan det dock beräknas, att ytterligare inemot ett av fyra hushåll kommer att skaffa sig TV. Detta skulle innebära att år 1970 en 80-procentig hushållstäckning nås.

Sambandet mellan TV-utveckling och biografbesöksfrekvens har tidigare varit föremål för studier inom institutet. Ämnet har på nytt behandlats i en mindre undersökning, och i diagram 3 presenteras några av resultaten. Som framgår av diagrammet är samvaria-

**Diagram 3. Sambandet mellan biobesöksfrekvens och TV-täthet
i vissa svenska städer**

tionen i utvecklingsförloppen mycket god. Nedgången i biobesöksfrekvensen i de redovisade städerna sätter in samtidigt med TV-introduktionen. I de städer, där TV:s start kom sent, har såväl ökningen i TV-täthet som nedgången i biobesöksfrekvens skett betydligt snabbare än i de städer, där introduktionen skedde tidigt.

Forskningsprojekt under arbete

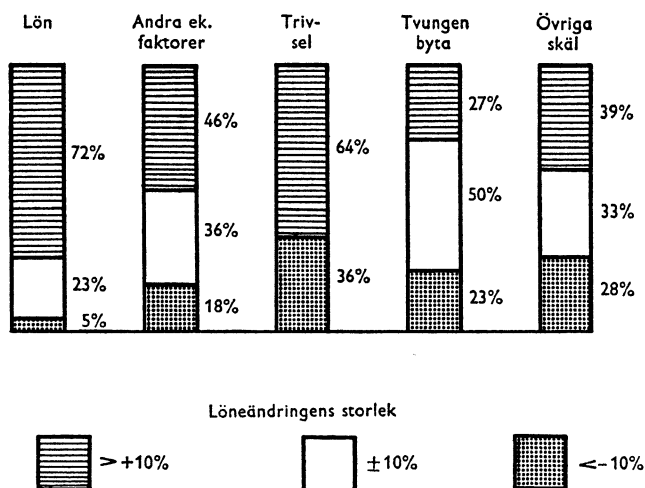
ARBETSKRAFTENS RÖRLIGHET

Undersökningen om arbetskraftens rörlighet har i stort sett slutförts under det gångna året och publiceringen av resultaten beräknas ske 1963. Medan arbetet under tidigare perioder huvudsakligen varit inriktat på att beskriva rörlighetens omfattning, har under slutskedet av undersökningen intresset främst knutits till anställningsbytenas orsaker. Flera olika modeller över bytesförloppen har därvid prövats på de data, som insamlats vid intervjuundersökningen i Norrköping.

Om man ser till svaren på frågan varför de intervjuade bytt anställning överensstämmer i stort resultatet från Norrköpingsundersökningen med dem som erhållits vid utländska studier av arbetskraftens rörlighet. Endast en minoritet av de intervjuade (omkring 15–25 procent i de undersökta åldersgrupperna) uppgav att de gjort sitt sista arbetsgivarbyte för att få bättre lön, medan en analys av löneförändringarna vid samma byten visade att hälften eller mera (50–70 procent i de olika åldersgrupperna) hade uppnått en löneförbättring på minst 5 procent.

De subjektiva och objektiva måtten på »orsakerna» till bytena tycks sålunda i denna undersökning liksom i de flesta utländska studier peka i olika riktning. För att komma vidare i analysen av materialet på denna punkt har vi därför sökt att korstabulera de två måtten på så sätt, att för varje kategori av uppgivna skäl till bytet, exempelvis lön, vantrivsel, driftsinskränkning, har undersökts i vad mån de individer, som uppgivit detta skäl till sitt byte erhållit högre, lika eller lägre lön. I diagram 4 redovisas resultaten för arbetare, som var 35 år vid intervjutillfället. För att få fram

Diagram 4. Sambandet mellan uppgivet skäl till byte av anställning och löneändringens storlek vid anställningsbytet för arbetare födda 1923

andelen med mera markanta löneändringar har lika lön i diagrammet satts till ± 10 procent.

Inte oväntat visar det sig, att de som uppgivit att de bytt för löns skull nästan genomgående redovisar mycket kraftiga löneförbättringar, medan de som av driftsinskränkning eller liknande skäl tvingats att byta, i många fall redovisar lika eller lägre lön. Den intressanta gruppen är däremot den, som uppgivit någon form av vantrivsel som skäl till sitt byte. Denna grupp kan nämligen också uppvisa en övervikt av markanta löneförbättringar. En nedbrytning av materialet i så många undergrupper, som det här är fråga om, är alltid vanskelig i en intervjuundersökning av detta slag. Resultaten tyder emellertid på att den grupp, som uppgivit någon form av vantrivsel som skäl till sitt byte, inte skulle vara helt okänslig för lönen som bytesmotiv. Det är troligen bara det att de två motiven, vantrivsel och lön, har betydelse vid olika tidpunkter i den process, som leder fram till bytet. Det börjar med vantrivsel av något slag, det kan gälla arbetstider, arbetets art, arbetsledningen eller dylikt, som leder till att man börjar höra sig för om lämpliga bytesalternativ. Om ett välbetalt alternativ dyker upp, sker sedan

bytet av arbetsgivare. Lönen skulle alltså i många av dessa fall vara den utlösande faktorn. Detta är i varje fall den tolkning eller hypotes som vi kommit fram till vid den fortsatta bearbetningen av vårt material.

INPUT-OUTPUT-UNDERSÖKNINGEN

Institutet har under de senaste åren deltagit i den input-output-undersökning av det svenska näringslivet, som sedan hösten 1957 bedrivits vid Stockholms universitet. Vid årets början förelåg en fullständig input-output-tabell för 1957 och på grundval av denna tabell beräknade input-koefficienter för varje sektor i produktions-systemet. Koefficienterna har utnyttjats som konstanter i en produktionsmodell, och under förra hälften av 1962 har denna använts till en serie beräkningar. Under sommaren förelåg ett färdigt manuskript innehållande en redogörelse för undersökningen och dess viktigaste resultat.

I tabell 2 återges ett sammandrag av undersökningens input-output-tabell, varvid de 127 producerande sektorerna sammanförts till följande tre grupper:

1. Verkstadsindustri
2. Annan industri
3. Övrig produktiv verksamhet.

Varje rad anger hur motsvarande varugrupp fördelades på olika slag av användning 1957. De tre översta raderna tillsammans visar sålunda hur inom landet producerade varor användes 1957. Den första raden avser verkstadsprodukter. Det framgår av tabellen att den totala produktionen utgjorde 14,7 miljarder kronor och att 2,9 miljarder härav gick till verkstadsindustrin själv som insatser i form av råvaror och halvfabrikat. Till annan industri gick som dylik insats 0,6 miljarder och till övrig produktiv verksamhet 2,2 miljarder (varav ungefär hälften till byggnadsverksamhet). Sammanlagt gick alltså 5,7 miljarder eller 39 procent som produktionsinsats. Resten åtgick för export, konsumtion, investering m. m. och

Tabell 2. Sammandrag av input-output-tabell för 1957 (miljarder kronor)

Ursprung	Destination								
	1	2	3	Export	Stat och kommun	Konsumtion	Investering	Lager m. m.	Totalt
1	2,9	0,6	2,2	3,5	1,4	1,3	2,5	0,3	14,7
2	2,1	10,7	3,5	6,4	0,7	11,5	0,2	0,4	35,5
3	1,1	8,1	7,4	3,8	2,9	10,2	7,1	0,2	40,8
Import	1,9	3,8	1,7	—	0,5	2,9	1,5	0,3	12,6
Arbete	4,4	5,9	16,5	26,8
Kapital m. m.	2,4	6,4	9,5	18,2
Totalt	14,7	35,5	40,8	13,7	5,5	25,9	11,3	1,2	148,6

användes således till annat än produktionsinsats. Raderna 2 och 3 visar motsvarande data för annan industri och för övrig produktionsverksamhet.

Medan raderna visar varornas destination, anger kolumnerna hur åtgången inom varje särskilt slag av verksamhet var sammansatt av olika varor och tjänster. De tre första kolumnerna avser de nämnda slagen av produktionsverksamhet, och talen i dessa kolumner visar således den mängd varor och tjänster, som åtgått som produktionsinsatser inom dessa verksamheter under året. För exempelvis verkstadsindustrin gällde, att den förbrukade för 2,9 miljarder kronor hemmaproducerade verkstadsprodukter, för 2,1 miljarder andra hemmaproducerade industriprodukter, för 1,9 miljarder importerade varor etc.

Av tabellen framgår bl. a. att inom de redovisade slagen av produktionsverksamhet åtgick dels import, arbete och kapital m. m., dels produkter från samtliga tre slag av produktionsverksamhet. De olika produktionsgrenarna använder således varandras produkter som insatser i den egna verksamheten, och de blir därigenom beroende av varandra. En minskning eller ökning av en viss produktion återverkar därför på produktion och sysselsättning inom samtliga tre grenar.

Om man antar att förbrukningens proportionella sammansättning är oförändrad och överensstämmer med talen i kolumnerna 1, 2 och 3, är det lätt att beräkna vilken effekt en given förändring får på produktion och sysselsättning. En sådan beräkning ger exempelvis vid handen, att en produktionsökning inom verkstadsindustrin på 100 miljoner kronor (för export, konsumtion eller dylikt) leder till en total produktionsökning inom verkstadsindustrin på 126 miljoner, inom annan industri på 28 miljoner och inom övrig produktionsverksamhet på 19 miljoner. Vid varje sådan produktion sysselsätts arbetskraft. Ökningen häri kan beräknas motsvara löner för 38 miljoner kronor inom verkstadsindustrin, 5 miljoner inom annan industri och 8 miljoner inom övrig produktionsverksamhet, eller sammanlagt 51 miljoner kronor.

Verkningarna av en exportökning kan illustreras med följande exempel. Exporten antas genomgående öka med 10 procent av det för 1957 angivna värdet, således med 1,37 miljarder kronor. Utifrån tidigare angivna beräkningsmetoder skulle detta medföra en ökning av produktionen av verkstadsprodukter med 515 miljoner, av andra industriprodukter med 1 123 miljoner och av övrig produktion med 824 miljoner kronor. Sysselsättningen skulle öka med ett lönebelopp på 673 miljoner och importen med ett belopp på 221 miljoner kronor.

Med produktionssystemet delat på tre stora sektorsgrupper får emellertid varje grupp en mycket heterogen sammansättning. Huruvida de utförda beräkningarna ger tillförlitliga resultat blir då bl. a. beroende av om förhållandet mellan sektorsgruppernas delar förändras. Det är för att komma till rätta med dylika komplikationer som input-output-undersökningen arbetat med ett så stort antal sektorer.

FÖRETAGSBESKATTNINGEN

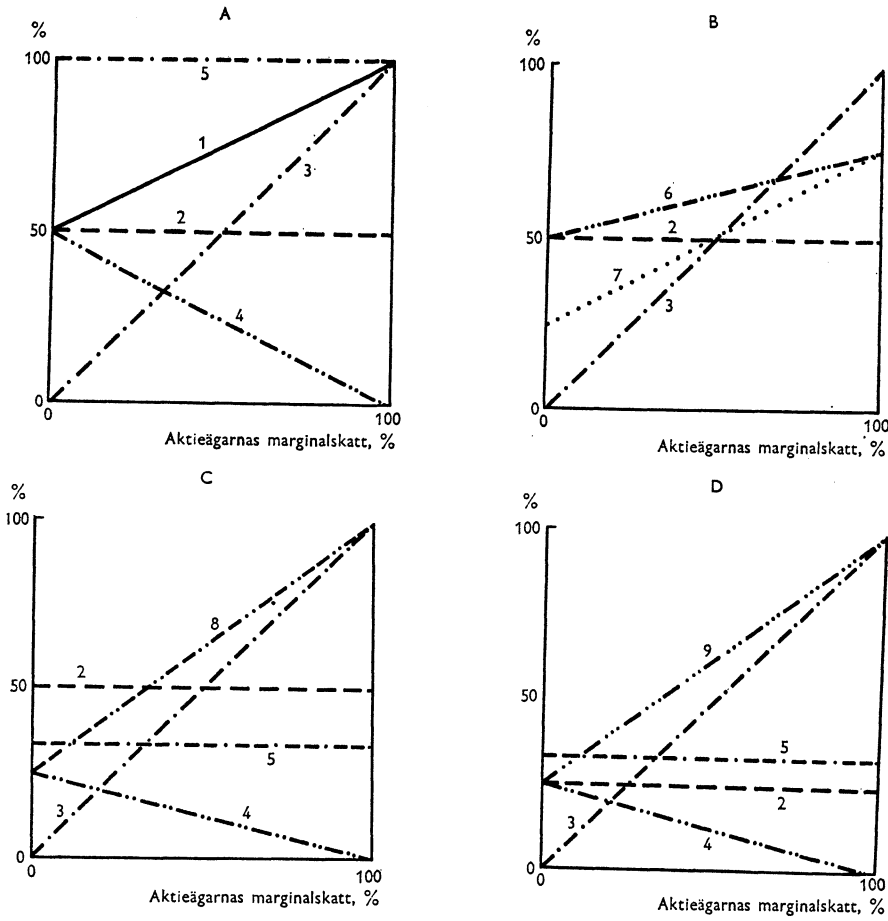
När man talar om den utdelade bolagsvinstens dubbelbeskattning, ligger det i resonemanget ofta ett antagande att åtminstone vissa kategorier aktieägare är skattemässigt diskriminerade. Vilka

dessa är, beror på vilken jämförelsenorm man använder. Vi antar till en början, att aktiebolagsskatten i huvudsak inte övervältras. I så fall kan det vara rimligt att sätta upp som principiellt ideal, att den del av ett bolags hela vinst, som belöper på en aktieägare, sammanlagt hos bolaget och honom beskattas lika högt som om det varit frågan om aktieägarens egen inkomst. En jämförelse av rådande system med detta idealläge har gjorts i diagram 5 A. Det visar vilken merbelastning bolagsskatten innebär för aktieägare i olika marginalsattelägen. Härvid förutsätts att hela bolagsvinsten efter skatt delas ut. Samma förutsättning kan också uttryckas så, att i diagrammet beaktas endast den för utdelning disponerade andelen av bolagets vinst och skatten på denna.

Förutsättningarna är naturligtvis mycket förenklade. Bl. a. har bolagsskatten upptagits till 50 procent, och denna siffra har inte reducerats för eventuella övervältringseffekter. Genom att det förutsätts att hela bolagsvinsten delas ut, bortses från att skatten på sparande inom bolag ter sig låg från de högt marginalbeskattade aktieägarnas synpunkt men hög från de skattefria aktieägarnas. En annan tänkbar korrektion, som här underlåtit, gäller det förhållandet, att aktieägarnas marginalsatteläge skulle förskjutas uppåt, om bolagets hela vinst brutto före skatt räknades in i deras inkomst i stället för som nu bara den utdelade nettovinsten.

Man ser lätt, att vad som här definierats som merbelastning genom dubbelbeskattningen av utdelad vinst, om den mäts i förhållande till hela bolagsvinsten, slår betydligt mindre hårt mot de högst marginalbeskattade aktieägarna än mot dem, som har den lägsta marginalsattelägen. Sätts däremot merbelastningen i förhållande till enbart vad aktieägarna får behålla av sin utdelning, blir resultatet ett annat — den är då genomgående 100 procent i vårt exempel. Mäts som merbelastning endast dubbelbeskattningens andra led, alltså den personliga inkomstskatten på utdelning, framstår diskrimineringen som främst riktad mot de högre inkomstagarna. Det är intressant att notera, att den amerikanska diskussionen om rätt metodik för lättnader i dubbelbeskattningen förefaller att ha

Diagram 5. Skattebelastningen vid olika typer av bolags- och utdelningsskatt

1. Total skatt på utdelad vinst
2. Bolagsskatt
3. Progressiv inkomstskatt
4. Merbelastning i procent av total bolagsvinst
5. Merbelastning i procent av behållen utdelning efter skatt
6. Total skatt på utdelad vinst, när den personliga inkomstskatten är uträknad på 50 procent av mottagna utdelningars belopp
7. Total skatt på utdelad vinst, när den personliga inkomstskatten är reducerad med 50 procent av mottagna utdelningars belopp
8. Total skatt på utdelad vinst, när den personliga inkomstskatten uträknas på utdelad vinst med 50 procents förhöjning och avdrag från skatten medges med 50 procent av mottagna utdelningars belopp
9. Total skatt på utdelad vinst, när bolagsskatten sänkts till 25 procent på för utdelning disponerad vinst

blivit helt inflammerad genom de diskuterande parternas olikhet i attityd på denna punkt.

En lättnad i dubbelbeskattningen, som riktar sig mot aktieägar-sidan, kan gestaltas som ett helt eller delvis fritagande av aktieut-delningarna från personlig inkomstskatt. Resultatet blir, som dia-gram 5 B visar, att merbelastningen står kvar för de lågt marginal-beskattade aktieägarnas del, men förbyts i en mindrebelastning för aktieägare med hög marginals-katt. Denna effekt kan mildras men inte undanröjas genom en sådan gestaltning av skattelindringen för utdelningar, som innebär avdrag från skatten med en viss kvot-del av mottagna utdelningars belopp. För att bli effektiv för de lägst marginalbeskattade aktieägarna kan en sådan lättnad förbindas med möjligheter till restitution av skattemedel för sådana skattskyldiga, vilkas egen skatt inte täcker avdraget. I USA, där metoden med avdrag från skatten i viss omfattning tillämpas, sträcks den emellertid inte så långt. Det är också tveksamt, om den skattefrihet, som i vårt land medges t. ex. vissa fonder och stiftelser, via en sådan reform bör utsträckas till för deras räkning intjänade bolagsvinster.

Vill man lätta merbelastningen lika mycket för alla grupper, kan man tänka sig att bygga ut systemet med avdrag från skatten. Den del av bolagets inkomst, som gått åt till bolagsskatt, skulle räknas in även i aktieägarens inkomst i en omfattning motsvarande den, i vilken man tar hänsyn till bolagsskatten genom rätt till avdrag från skatten. Medges t. ex. ett sådant avdrag med 50 procent av mottagna utdelningars belopp, är en förhöjning med 50 procent av utdelningsbeloppen vid inkomsttaxeringen indicerad. Resultatet framgår av diagram 5 C.

Det resultat, som därmed vinnes, sammanfaller i princip med det man får, om man i stället placerar skattelättnaden hos det utdelande bolaget. Så har gjorts i diagram 5 D, som visar läget efter en sänkning av bolagsskatten till 25 procent på den vinst, som netto efter skatt disponeras för utdelning.

Vill man nu alls lätta dubbelbeskattningen, kan det förefalla enklast att välja denna sista metod. Men det kan inte uteslutas, att

verkligheten är mera komplicerad än dessa enkla figurer kan klargöra, och att mera rationellt utformade lättnader kan företas på aktieägarsidan. Därmed skulle man bl. a. vinna, att en skattehindring inte generellt medgäves alla för sina aktieutdelningar skattefria subjekt — t. ex. de skattefria fonderna och vissa genom dubbelbeskattningsavtal skattefria eller endast lågt kupongbeskattade utländska ägare till svenska aktier. En fördel skulle det också kunna vara, att man inte behövde göra lättnaderna beroende av att utdelningen ryms inom utredningsårets redovisade, skattepliktiga vinst.

En utförlig behandling av den differentierade bolagsskattens problem föreligger i manuskript, som efter ytterligare bearbetning väntas bli publiceringsfärdigt under 1963. I samband med institutets utredning om företagsbeskattningen har utredningsmannen även engagerats för en av National Bureau of Economic Research igångsatt, internationellt jämförande undersökning av skattepolitiska åtgärders effekt på den ekonomiska tillväxten. Resultatet härav torde sannolikt komma att presenteras under slutet av 1963.

LASTBILSTRANSPORTER I SVERIGE 1950-61

Avsikten med denna undersökning är att utöka kunskapen om den viktiga del av transportsektorn, som lastbilstrafiken utgör. Med utgångspunkt från olika allmänt tillgängliga eller på särskilt sätt insamlade uppgifter har arbetet främst inriktats på att söka komma fram till en bild av lastbilstransporternas omfattning, utveckling och struktur under perioden 1950-61. Det har därvid gällt att söka besvara frågor av typen: Vilka förändringar har bilbeståndet undergått? Vilken omfattning och utveckling har transportarbetet och den befordrade godsmängden haft? Hur fördelar sig transporterna på olika transportavstånd, näringsgrenar och varuslag? Hur stor är fordonens utnyttjandegrad?

En indelning av lastbilstrafiken i å ena sidan lokaltrafik och å andra sidan fjärrtrafik kan sägas utgöra en »funktionell» indelning.

Avgränsningen av dessa trafikslag brukar ske efter vissa värden på medeltransportlängden, och i vårt land brukar man i allmänhet låta gränsen gå vid 100 kilometer. Trafik på längre avstånd än 100 kilometer brukar benämnas fjärrtrafik.

Den helt dominerande delen av lastbilstransporterna är att betrakta som lokaltrafik. Nära 75 procent av lastbilarnas transportarbete i tonkilometer sker nämligen på avstånd under 10 mil och av godsmängden i ton går cirka 95 procent i lokaltrafik. Att de korta transporterna helt dominerar inom lastbilstrafiken avspeglas också i medeltransportlängden, vars genomsnitt år 1961 låg på 31 kilometer. Den har dock ökat betydligt sedan år 1950, då den uppgick till 16 kilometer.

Fjärrtrafiken är emellertid den del av lastbilstrafiken, som sedan år 1950 expanderat snabbast. Transportarbetet inom den yrkesmässiga trafiken, dvs. det som åkarbilarna utför, mer än fyrdubbades under perioden 1950–61. Fortfarande utgör dock, som nämnts ovan, fjärrtrafiken en liten del av den totala trafiken. Tabell 3 ger vissa relationstal för den yrkesmässiga delen.

Den helt dominerande delen, 85 å 90 procent, av den yrkesmässiga fjärrtrafiken sker via de s. k. transportförmedlingsföretagen, av vilka AB Godstrafik & Bilspedition (Bilspedition) och AB Svenska Godscentraler (ASG) är de största. Tendensen under 1950-talet har varit att en allt större andel av transporterna organiserats via transportförmedlingsföretag.

Fjärrtrafiken berör en mängd orter runt om i landet. Även om trafiken till stor del strålar samman till eller utgår från vissa centra — framför allt våra stora och medelstora städer — har trafikens ursprung och destination totalt sett en mycket stor spridning över hela landet. Fjärrtrafiken berör således inte enbart Stockholm, Göteborg och Malmö, fastän cirka 38 procent av fjärrtrafikgodset i ton räknat har antingen start- eller målpunkten i dessa orter. Trafikutbytet dessa storstäder emellan utgör en mycket liten del av den totala fjärrtrafiken.

Inom den icke yrkesmässiga lastbilstrafiken — den s. k. firmabils-

Tabell 3. Fjärrtrafikens procentuella andel av den yrkesmässiga lastbilstrafiken 1950, 1960 och 1961

	1950	1960	1961
Antal bilar	4,4	5,9	6,1
Inkörd frakt	8,4	13,0	13,5
Total körsträcka	11,0	13,4	13,8
Befordrad godsmängd	2,7	4,7	5,1
Transportarbete	25,0	30,3	31,5

trafiken — är fjärrtrafiken relativt sett av något mindre omfattning än inom den yrkesmässiga trafiken. Av de data, som erhöles vid institutets stickprovsundersökning hösten 1960 rörande den icke yrkesmässiga lastbilstrafiken, framgår att knappt 3 procent av totala antalet lastbilar utförde transporter på avstånd av i genomsnitt över 10 mil. Dessa bilar transporterade knappt 4 procent av den totala godsmängden och utförde cirka 25 procent av det totala transportarbetet i tonkilometer. Uttryckt i absoluta tal motsvarar detta cirka 5 miljoner ton gods och cirka 0,8 miljarder tonkilometer. Motsvarande siffror för den yrkesmässiga fjärrtrafiken uppgick år 1960 till cirka 4 miljoner ton gods och cirka 1,1 miljarder tonkilometer.

KAPITALUNDERSÖKNINGEN

Undersökningens grundläggande problemställning är att belysa sambandet mellan produktionstillväxt å ena sidan samt kapitalökning och teknisk utveckling å den andra. Syftet är således att söka bestämma den reala avkastningen av olika slags investeringar. Som bekant behöver dock inte avkastningen med nödvändighet uppträda som en produktionsökning utan kan även anta formen av besparingar av andra produktionsmedel, framför allt arbetskraft. Det är därför utan vidare klart att kapitalets betydelse ur denna synvinkel inte kan studeras utan att hänsyn tas till övriga produktionsmedel. Detta gäller i synnerhet arbetskraften, men eventuellt kan det i vissa fall visa sig nödvändigt att även introducera råvaru- och energiförbrukning i analysen. Den tekniska utvecklingen på-

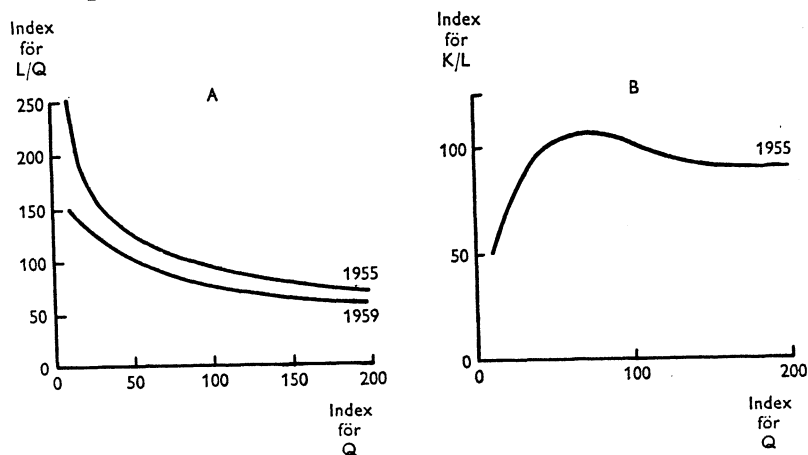
verkar vidare den reala avkastningen av det existerande kapitalbeståndet, samtidigt som den för sin introduktion ofta kräver investeringar i ny kapitalutrustning.

Institutets kapitalundersökning har begränsats till en analys av dessa problem inom *industri*produktionen. Undersökningen bedrivs efter två huvudlinjer: å ena sidan som en ren tidsserieanalys av den aggregerade utvecklingen för de åtta industrigrupper, som industristatistiken redovisar, å andra sidan som en kombinerad tidsserie- och tvärsnittsanlys av ett sjuttio-tal utvalda företag inom en och samma bransch. Vissa resultat av den aggregerade tidsseriestudien — publicerade som bilaga till 1959 års långtidsutredning och i institutets småtryckserie (nr 24) — synes tyda på att den tekniska utvecklingen haft mindre betydelse för industrins produktionsutveckling i Sverige än vad liknande undersökningar för USA och Norge givit till resultat.

Resultat från studier på basis av aggregerat material blir dock med nödvändighet synnerligen svåra att ge en konkret innebörd. För att uppnå en mer realistisk tolkning av dessa resultat har därför den andra huvudlinjen utformats som en ganska ingående, jämförande studie av enskilda företags utveckling under efterkrigstiden. Denna uppläggning ger möjlighet till två typer av studier: dels jämförelser mellan företagen vid given tidpunkt, dels analys av och jämförelse mellan olika företags utveckling i tiden. Insamlingen av data rörande produktion, sysselsättning, investeringar samt bestånd av maskiner och andra anläggningar — de senare representerade av brandförsäkringsvärdena — för de berörda företagen har helt nyligen avslutats. Detta material måste dock, innan någon analytiskt betonad bearbetning genomförs, kompletteras på vissa punkter. För att belysa några av de problemställningar, som denna del av undersökningen skall behandla, kan dock vissa preliminära bearbetningar redovisas.

För tjugosju företag med varierande årsproduktion har åtgångstalen för arbetskraft åren 1955 och 1959 beräknats. Åtgångstalet har här definierats som det antal arbetstimmar, som i genomsnitt åtgår

Diagram 6. Sambandet mellan åtgångstal för arbetskraft (L/Q) respektive kapitalutrustning per sysselsatt (K/L) och produktionsvolym (Q)

inom varje företag för att framställa varor till ett värde av 1 000 kronor. Kalkylerna för 1959 har utförts i 1955 års varupriser, varför resultaten för de båda åren bör vara jämförbara. De för olika företag observerade värdena har sedan utnyttjats för bestämning av ett matematiskt uttryck, som anger hur åtgångstalet för arbetskraft systematiskt varierar med produktionens storlek. Dessa samband har grafiskt åskådliggjorts i diagram 6 A.

Kurvan för 1959 ligger som syns i hela sitt förlopp under 1955 års kurva, vilket innebär att arbetsåtgången vid varje produktionsstorlek sänktes mellan de båda tidpunkterna. Den effektivare användning som återspeglas i kurvans förskjutning har med säkerhet sin grund både i en utökning av kapitalutrustningen och i »rena» rationaliseringar samt tekniska förbättringar. För en analys av den tekniska utvecklingen respektive kapitalökningens inbördes betydelse på denna punkt måste dock kapitalvärdeuppgifterna göras till föremål för vissa bearbetningar. Av kurvornas lutning framgår att åtgångstalet för de undersökta företagen var mindre ju större företaget var; för båda åren gällde att vid en ökning av produktions-skalan med en procent nedgick åtgångstalet med 0,3–0,4 procent.

Nedgången i åtgångstalet för arbetskraft vid växande företagsstor-

lek återspeglar *delvis* olikheter mellan de enskilda företagen vad beträffar kapitalutrustningens storlek i förhållande till antalet sysselsatta. De stora och medelstora företagen hade, jämfört med de små, en betydligt större kapitalutrustning till varje anställds förfogande (se diagram 6 B). De minsta företagens höga åtgångstal kan därför till stor del förklaras av en lägre mekaniseringsgrad. För de största företagen gäller dock inte att kapitalvolymen per sysselsatt är större än i de medelstora; i själva verket tyder materialet närmast på att motsatsen skulle gälla.

Den vid växande företagsstorlek påvisade minskningen i åtgångstalet för arbetskraft kan därför inte vara bestämd enbart av olikheter i mekaniseringsgraden. Kompletterande förklaringar måste sökas och som ett första steg har produktionsskalans betydelse studerats. Detta har skett genom att för enskilda företag observerade värden anpassats till ett samband mellan å ena sidan produktionens storlek och å andra sidan både kapital- och arbetskraftsinsatserna. För 1955 erhöles då en skalfaktor med värdet 1,3, vilket innebär att en ökning av arbetskraft och kapital med vardera 1 procent skulle ge till resultat en produktionsökning på 1,3 procent. Eftersom produktionen stiger i snabbare takt än insatsen av *båda* faktorerna, måste åtgångstalen för såväl arbetskraft som kapital vara fallande vid stigande företagsstorlek.

Denna preliminära analys av materialet syns alltså tyda på att det föreligger betydande stordriftsfördelar bland de undersökta företagen. Innan några mer bestämda slutsatser kan dras i detta avseende måste dock ytterligare faktorer analyseras: i främsta hand kommer betydelsen av kapitalföremålens åldersstruktur och därmed deras tekniska effektivitet att studeras.

DEN FRAMTIDA EFTERFRÅGAN PÅ CELLULOSA OCH PAPPER

Under nästan hela efterkrigstiden har olika nationella och internationella organisationer varit sysselsatta med att söka bedöma hur den framtida efterfrågan på papper och papp kommer att utveckla

sig. Detta stora intresse för papperskonsumtionens framtid sammanhänger först och främst med att produktionen av dessa varor är — relativt sett — mycket kapitalkrävande och investeringarna av lång varaktighet, varför man vid investeringsöverbäganden är i starkt behov av prognoser över den framtida efterfrågeutvecklingen. För det andra har problemen även aktualiserats av att en viss pappers-tillförsel anses vara en icke oviktig betingelse för att en kulturell och ekonomisk expansion skall komma till stånd i utvecklingslän-derna. Den framtida papperskonsumtionens betydelse ur synpunk-ten av tillgången på lämpliga råvaror är en tredje grupp av pro-blem, som ligger bakom intresset för dessa prognoser.

De prognoser, som i en eller annan form varit tillgängliga, har i allmänhet varit utförda av internationella organisationer. I första hand har FAO, UNESCO och dåvarande OEEC på olika sätt enga-gerat sig i detta arbete och många värdefulla resultat rörande den framtida utvecklingen har erhållits härigenom. Detta har emellertid — enligt institutets mening — i sin tur skapat ett behov av att klar-lägga dessa prognosers konsekvenser för det svenska näringslivet.

Den undersökning, som institutet nyligen påbörjat, avser att stu-dera den framtida konsumtionen mot bakgrunden av den svenska produktions- och exportutvecklingen under 1900-talet, varvid sär-skild uppmärksamhet ägnas problemet om förädlingsgraden hos den svenska exporten, dvs. frågan om exportens fördelning på halv-fabrikaten massa och cellulosa respektive färdigvarorna papper och papp. Efter en inledande historisk exposé presenteras några olika efterfrågeprognoser för perioden fram till 1970. Undersökningen avgränsas till att enbart gälla Västeuropa. Förutom efterfrågeprog-noserna kommer visst material över de framtida kapacitetstillskot-ten att presenteras. Här befinner man sig emellertid på väsentligen osäkrare mark än när det gäller efterfrågans utveckling, vilket i sin tur medför att prognoserna över den framtida marknadsutveck-lingen kan beräknas bli synnerligen osäkra.

REKLAMENS VERKNINGAR

Den probleminventerande studien av reklamens samhällsekonomiska effekter har fortsatt under året och beräknas kunna publiceras under 1963. Bland spörsmål, som är föremål för närmare penetrering, kan nämnas reklamen som informationsförmedlare, reklamens effekter på efterfrågan och välfärdsekonomiska aspekter på reklamen. Undersökningen är i huvudsak teoretiskt inriktad.

Reklamen är mycket omdebatterad. I hög grad är det kritiska röster som dominerar. Undersökningar i såväl Sverige som utlandet visar att allmänhetens inställning till reklam i många avseenden är negativ.

Med hänsyn till att reklamens utövare framstår såsom specialister på opinionsbildning kan det synas underligt att de inte lyckats att skapa bättre förståelse för den egna hanteringen. Det bör emellertid klart slås fast, att själva det faktum att reklamen kritiserar mer än de flesta andra ekonomiska företeelser inte behöver innebära, att reklamen också är mer förtjänt av kritik. Detta konstaterande gäller alldeles oberoende av vilka bedömningsgrunder, som tillämpas.

För att kunna fullgöra sina uppgifter måste reklamen bli uppmärksammas. En annons som inte blir observerad eller en reklamfilm som visas för en tom biografalong saknar alla möjligheter att fylla någon funktion. Men i och med att reklamen i alla dess former exponerar sig för offentligheten attraherar den kritiker. I viss mån kan det alltså sägas vara konstitutivt betingat att reklamen så ofta blir föremål för kritik. Det är något den har gemensamt med alla publika företeelser. Inte bara de potentiella köparna utan alla, som kommer i kontakt med reklamen, har möjlighet att leverera kritik.

Ett vanligt tema i kritiken är att reklambudskapen är onyanserade, överdrivna och stundom rent lögnaktiga. Det är vid en bedömning härav viktigt att skilja mellan å ena sidan reklamen i sig som en form av masskommunikation och å andra sidan reklamens faktiska utformning och innehåll. Reklamen som sådan är inte lika

neutral till de budskap den förmedlar som telefonnätet är till vad som sägs i mikrofonerna. Den som tillhandahåller information genom reklam är samma ekonomiska enhet som säljer de varor och tjänster för vilka det görs reklam. Företagen har bara motiv att förmedla sådan information som står i samklang med de mål, som uppsatts för verksamheten. Inget företag har sålunda anledning att sprida vetande, som leder till sjunkande vinster, krympande marknadsandelar eller försämrad likviditet. Att ge partisk och ofullständig information är därför något för reklamen konstitutivt. Däremot måste inte reklamen med nödvändighet vara oetisk eller smaklös. Kritiken för den oetiska reklamen drabbar därför dem som tillhandahåller densamma och *inte* reklamen som sådan.

KONSUMTIONSSSTUDIER

Institutet har under årens lopp publicerat flera arbeten rörande den privata konsumtionens hittillsvarande och framtida utveckling. Avsikten är att under 1963 färdigställa en ny framtidsbedömning, varvid perspektivet förlängs till 1970. Under året har förberedelser pågått för detta arbete och den gångna konsumtionsutvecklingen har följts t. o. m. 1961. Samtidigt har försök gjorts att få ett grepp om vissa konsumtionsområden, som av statistiska skäl ej har tagits med i de tidigare beräkningarna. Till dessa hör flygresor och vissa varaktiga konsumtionsvaror, men andra poster, varav utlandsresorna tycks vara de mest betydelsefulla, är fortfarande helt oåtkomliga. Vidare har vi undersökt möjligheten att på vissa punkter förbättra det statistiska underlaget till beräkningarna, och några revideringar av tidigare publicerade serier, bl. a. på livsmedelsområdet, skall redovisas i den planerade skriften. De hypoteser, som har legat till grund för de tidigare publicerade prognoserna, skall också omprövas. Bl. a. skall undersökas huruvida det är rimligt att räkna med konstanta elasticiteter under hela 1960-talet.

Under året har som ett preliminärt resultat av de pågående konsumtionsstudierna ett manuskript färdigställts, i vilket prognoser

görs för konsumtionsutvecklingen fram till och med 1970. Denna uppsats kommer under 1963 att publiceras i en samlingsvolym med konsumtionsprognoser för olika länder. Som utgivare av detta arbete står Association scientifique européenne pour la prévision économique à moyen et à long terme (ASEPELT), i vilken organisation institutets chef ingår som medlem.

I samband med konsumtionsundersökningarna har det visat sig vara praktiskt att lägga upp ett kortregister över in- och utländska böcker och tidskriftsartiklar, som behandlar den privata konsumtionen. Detta register beräknas vara klart under 1963.

Avsikten är vidare att lägga om konsumtionsstatistiken så att mer detaljerade informationer än tidigare erhålls. Hittills har konsumtionsserier i regel förts endast för grupper av varor, men det vore önskvärt att skapa en mer detaljerad uppdelning, varvid i vissa fall även enstaka varor redovisas. Ett register upplagt på detta sätt skulle i väsentlig grad utöka institutets service-möjligheter på detta område i samband med de talrika förfrågningar, som brukar riktas till oss.

TV:s INTRODUKTIONSFÖRLOPP I SVERIGE

Institutets under en följd av år i rapportform presenterade kartläggning av svensk TV-utveckling utgör ett rikt underlag för en introduktionsstudie på ett ur konsumtionssynpunkt betydelsefullt varuumråde. En planerad sammanfattning av hittills publicerade rapporter är avsedd att diskutera vilka faktorer, som varit bestämmande för TV:s snabba introduktion i Sverige.

Samtidigt med att den svenska TV-utvecklingen trätt in i ett lugnare skede, är det möjligt att iaktta en pågående förskjutning i inriktningen av TV-köpen mot en minskad andel förstaapparatsköp och en ökad andel ersättnings- och andraapparatsköp. De närmaste åren är det i synnerhet ersättningsköpen, som kan väntas komma att spela en för den svenska TV-marknaden starkt växande roll. Hur stora TV-köpen blir i framtiden kommer då i hög grad att

bero på TV-apparaternas livslängd. Detta kan illustreras genom följande räkneexempel.

Med ledning av uppgifter beträffande den hittillsvarande faktiska licensutvecklingen samt med utgångspunkt från en inom Telestyrelsen gjord prognos för TV-licensutvecklingen fram t. o. m. 1970 kan beräkningar göras för apparatanskaffningen under 1970, fördelad på förstagångs- och ersättningsköp. Om man antar att en TV-apparats tekniska livslängd uppgår till 7 år kommer ersättningsköpen 1970 att uppgå till cirka 325 000 apparater. Om man i stället utgår ifrån att en TV-apparat ersätts efter i genomsnitt 5 års användning blir ersättningsköpen av väsentligt större omfattning och kan beräknas uppgå till nära 600 000 apparater.

	»7-årsalternativet»	»5-årsalternativet»
Förstagångsköp	54 000	54 000
Ersättningsköp	<u>326 000</u>	<u>595 000</u>
Summa	380 000	649 000

7-årsalternativet bygger på amerikanska erfarenheter. I Förenta Staterna har det visat sig, att en TV-mottagares medellivslängd uppgår till cirka 7 år. Det kan emellertid tänkas, att förändringar i utförande liksom i apparatens tekniska utrustning kan komma att icke oväsentligt driva fram en snabbare återanskaffning. Våra beräkningar enligt 5-årsalternativet illustrerar den mycket betydande effekt, som en ökning av återanskaffningen skulle kunna få.

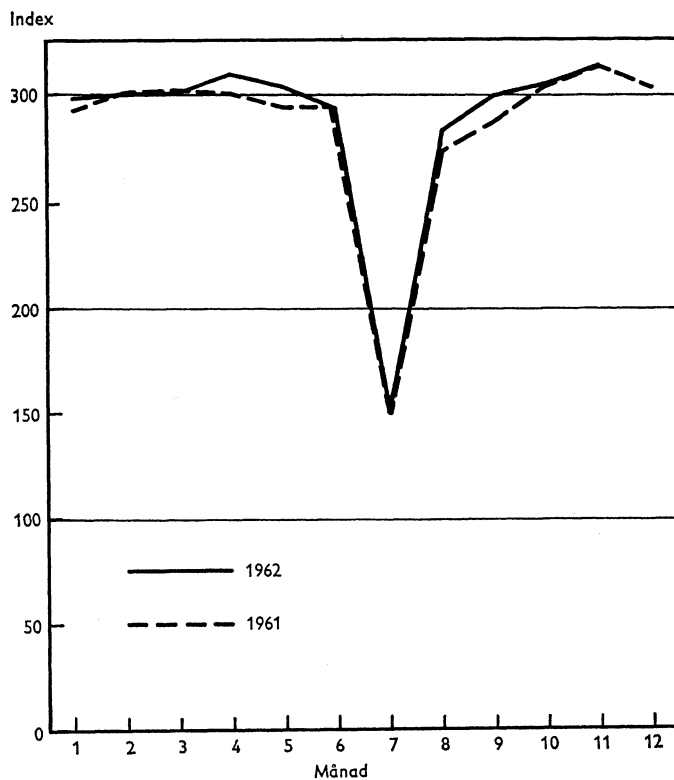
PRODUKTIONSINDEX

Institutet har under 1962 liksom tidigare svarat för beräkningarna av Industriförbundets produktionsindex. Eftersom avsikten med denna index bl. a. är att för konjunkturanalysändamål mäta de månatliga förändringarna i industrins produktionsvolym, krävs ett snabbt färdigställande av resultaten. Mot detta krav på snabbhet står en önskan om att statistiken skall vara så noggrann och rättvisande som möjligt. Att samtidigt tillgodose båda dessa krav stöter ofta på vissa svårigheter.

Industriförbundets produktionsindex föreligger klart 6-7 veckor efter den aktuella månadens utgång, vilket betyder att beräkningarna måste baseras på produktionsuppgifter med relativt kort framställningstid. Sådana uppgifter avser i allmänhet endast ett begränsat antal viktiga varor eller relativt stora aggregat av varor. Dessutom är det ofta omöjligt att erhålla uppgifter från annat än ett urval av företag. I många branscher kan man överhuvudtaget inte få fram produktionsuppgifter tillräckligt snabbt, varför man där är hänvisad till att använda andra indikatorer för produktionsutvecklingen. Den i det sammanhanget viktigaste indikatorn är sysselsättningsstatistik i form av data rörande antal arbetstimmar eller antal arbetare. Dessa uppgifter kan sedan eventuellt korrigeras med ett antagande om förändringen i produktionen per timme eller per arbetare. Det är emellertid i de flesta fall mycket svårt att med någon säkerhet uttala sig om produktivitetens förändringar. Av det ovan sagda framgår alltså att en månadsindex över industriproduktionen med nödvändighet måste baseras på ganska grova indikatorer. Det är därför önskvärt att man fortlöpande bevakar möjligheterna till ökad information, så att de använda indikatorerna hela

Diagram 7. Produktionsindex för hela industrin 1961-62

Index 1935 = 100

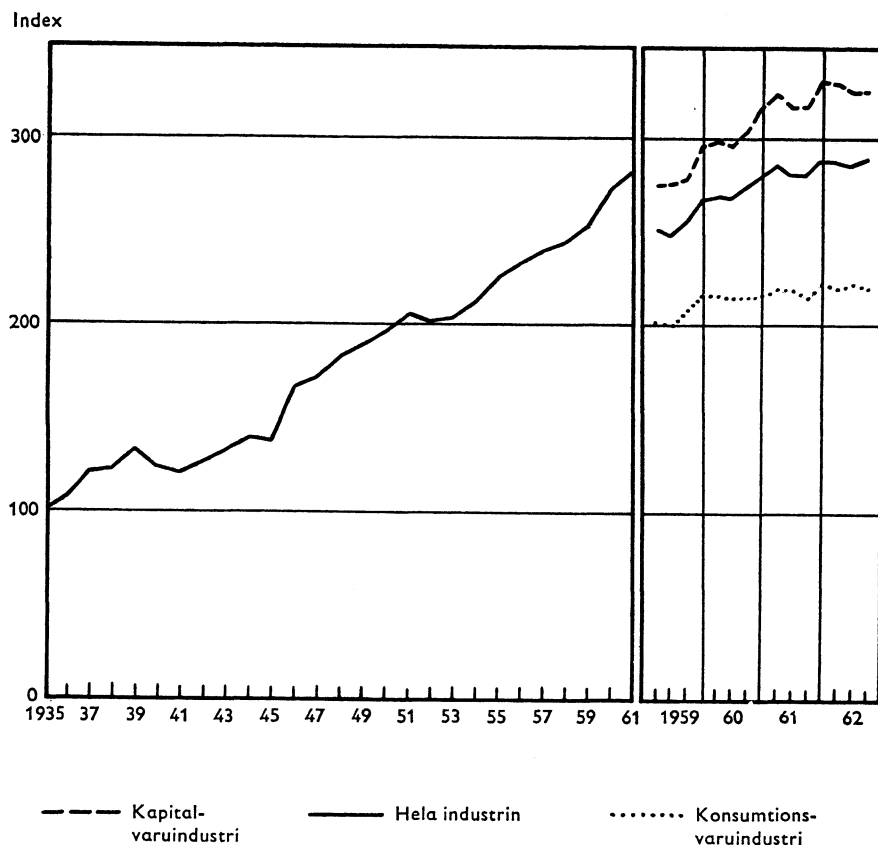
tiden är av så hög kvalitet, som det under de givna betingelserna är möjligt.

Industriförbundets produktionsindex har under 1962 beräknats enligt samma metoder och med samma indikatorer som under 1961, trots att det har varit möjligt att i vissa avseenden göra förbättrande aktualiseringar, i första hand genom ett förnyat och utökat urval av företag. Det har emellertid ansetts önskvärt att dessa förändringar, som i allmänhet är relativt dyrbara att genomföra, görs samtidigt med den stora och genomgripande revision, som avses äga rum i samband med den sedan länge planerade omläggningen av den officiella statliga produktionsstatistiken. Det är nämligen omöjligt att i förväg avgöra på vilket sätt aktualiseringarna skall ske, så

Diagram 8. Produktionsindex för hela industrin 1935-62

Årssiffror för hela industrin 1935-61 och kvartalssiffror (säsongkorrigerade) för hela industrin samt kapital- respektive konsumtionsvaruindustrin 1959-62

Index: 1935 = 100

att de också efter en övergång till ett nytt system kommer att vara de effektivaste.

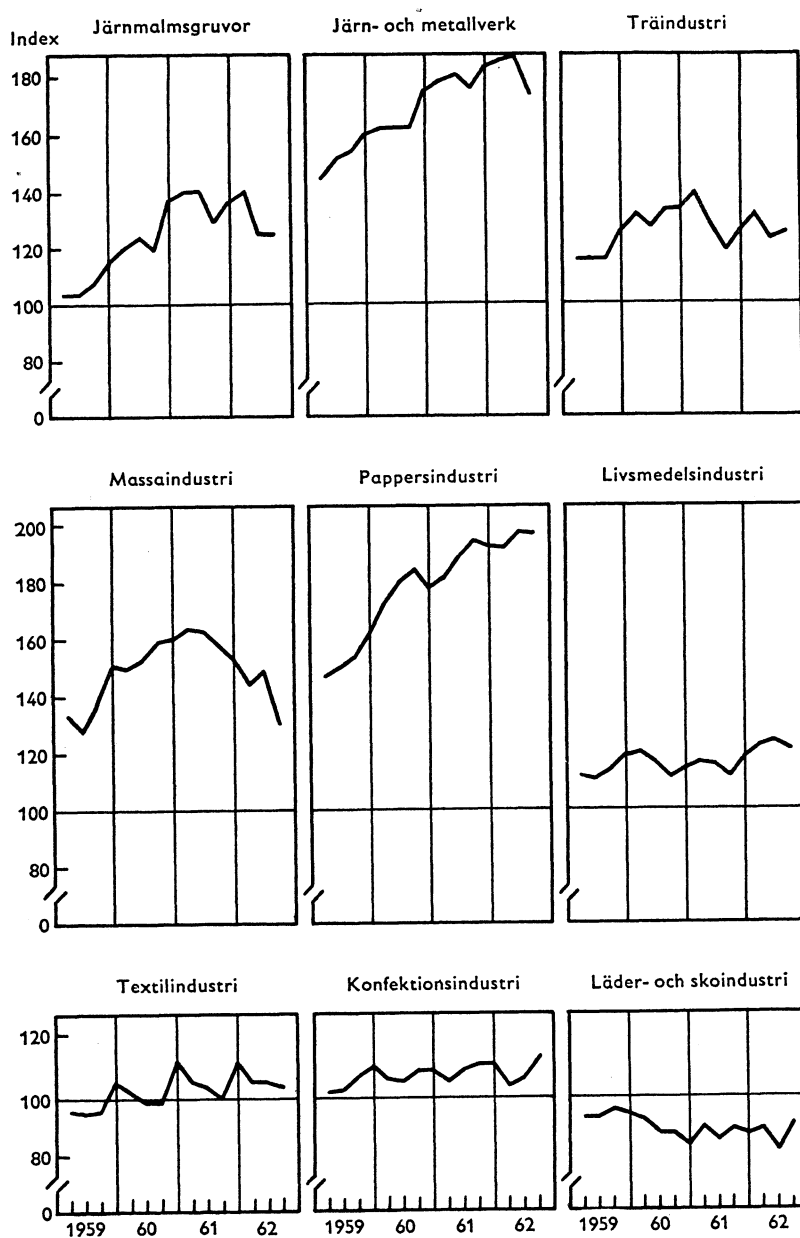
Den ovan nämnda omläggningen av den statliga industristatistiken har kraftigt försenat beräkningarna av 1959 års definitiva produktionsindex (hittills beräknad av kommerskollegium men från och med 1959 års index av statistiska centralbyrån). Någon anknytning av Industriförbundets produktionsindex till den statliga indexen för år 1959 har därför inte kunnat göras under 1962.

Utvecklingen av produktionsindex för hela industrin månadsvis

Diagram 9. Produktionsvolymen i vissa branscher inom industrin 1959-62

Säsongkorrigerade serier. Kvartalsciffror

Index: 1935 = 100

de båda senaste åren redovisas i diagram 7. Av detta framgår bl. a. att produktionsökningen under 1962 varit relativt svag — vissa månader har produktionsvolymen t. o. m. varit lägre än under motsvarande månad 1961. Sammanlagt beräknas industrin ha ökat sin produktion under de 3 första kvartalen med 2 procent jämfört med motsvarande period 1961. I diagram 8 redovisas produktionsutvecklingen inom hela industrin årsvis från och med 1935 och kvartalsvis (säsongkorrigerad) från och med 1959. Diagrammet kompletteras med kvartalssiffror från och med 1959 för de båda huvudgrupperna kapital- och konsumtionsvaruindustri. Diagram 9 anger utvecklingen kvartalsvis i olika delbranscher (säsongkorrigerade serier).

VERKSTADSSTATISTIK

Orderläget inom verkstadsindustrin har som tidigare år undersökts vid utgången av februari och augusti. Arbetet härmed har bedrivits i samarbete med Sveriges Mekanförbund och Sveriges Varvsindustriförening. Publiceringen har som tidigare skett i form av två broschyrer.

Orderstatistiken omfattar drygt 400 företag. Dessa utgör inte ett slumpmässigt urval, varför statistiken kan vara behäftad med systematiska fel, vars storlek och karaktär det är svårt att med säkerhet uttala sig om. Emellertid svarar de uppgiftslämnande företagen för en relativt stor del — cirka 60 procent — av totala antalet arbetstimmar i verkstadsindustrin. Vidare har företagen fördelats på delbranscher och inom varje delbransch på storleksgrupper, vilket gör att man vid uppräknning till totalnivå tar hänsyn till de skillnader i ordersituationen som kan förefinnas mellan sådana olika typer av företag. Uppgiftslämnarnas andel i den minsta storleksgruppen, dvs. företag med mindre än 50 arbetare, är låg — cirka 10 procent — även om denna grupp innehåller det största antalet uppgiftslämnande företag, absolut sett. Övriga storleksklasser är representerade med andelar som varierar mellan 40 och 100 procent.

Diagram 10. Orderstock i verkstadsindustrin augusti 1957-augusti 1962

Index: aug. 1954 = 100

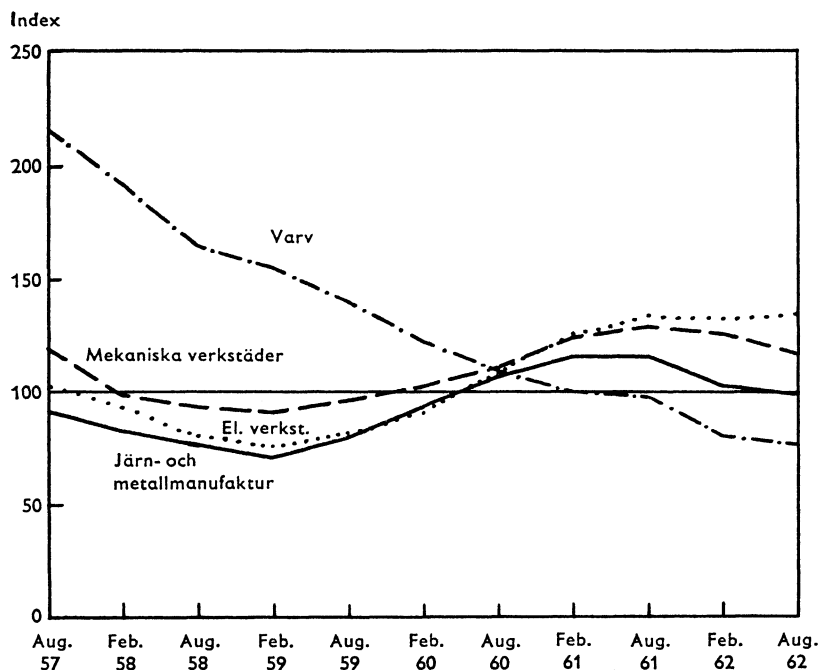
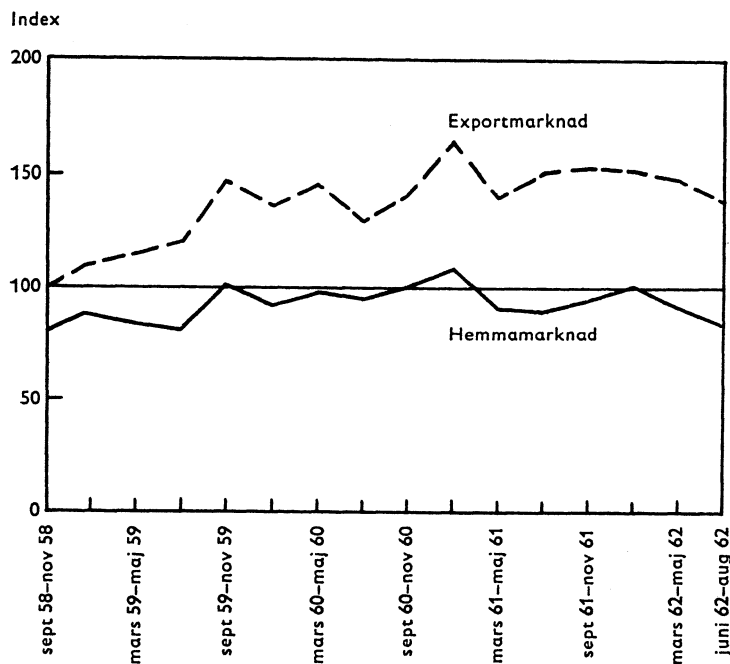

Diagram 10 visar utvecklingen av orderstockens storlek, mätt i arbetstimmar, under tiden augusti 1957-augusti 1962. I järn- och metallmanufakturbranschen och i de mekaniska verkstäderna nådde orderstocken ett största värde vid undersökningen i augusti 1961 och har sedan dess varit avtagande. De elektriska verkstäderna hade i augusti 1962 en orderbeläggning, som var 1 procent större än ett år tidigare, vilket betyder att ökningstakten i denna bransch avsevärt har avtagit. Inom varvsindustrin har man noterat en fortsatt kraftig tillbakagång. Totalt för hela verkstadsindustrin beräknas orderstocken i augusti 1962 ha varit 4 procent mindre än ett halvår tidigare och 10 procent mindre än i augusti 1961.

Också orderingången har minskat relativt kraftigt. Under perioden mars-augusti i år var den 7 procent lägre än under motsvarande tid 1961 och 13 procent lägre än under perioden september 1961-

Diagram 11. Ordergång från hemma- och exportmarknad i verkstadsindustrin exklusive varven september 1958-augusti 1962

Index: sept.-nov. 1954 = 100

februari 1962. Nyteckningen av order inom varvsindustrin var mycket liten under mars-augusti i år - flera av storvarven fick inga nya beställningar alls - och ordergången låg därför på en nivå som med 80-85 procent understeg de närmast föregående sexmånadersperiodernas. Även beträffande ordergången är de elektriska verkstäderna ensamma om att kunna redovisa en ökning. Under perioden mars-augusti 1962 var tillströmningen av order till denna bransch 3 procent större än ett år tidigare.

I diagram 11 åskådliggörs ordergången till verkstadsindustrin exklusive varven uppdelad på hemma- och exportmarknad. Klyftan mellan de båda marknaderna består och utvidgas, men även exportmarknaden visar nu tendenser att gå tillbaka.

Sveriges Mekanförbunds månadsstatistik över *sysselsättningen* i verkstadsindustrin har i likhet med tidigare år utarbetats inom in-

stitutet. Siffrorna för 1962 visar på en uppgång i sysselsättningen per normalvecka med 1 procent jämfört med 1961. De elektriska verkstäderna beräknas ha ökat med 4 procent medan järn- och metallmanufakturbranschen har redovisat en tillbakagång med 2 procent.

Under 1962 infördes en ny definition av det i sysselsättningsstatistiken använda begreppet normalvecka. Detta föranleddes främst av att en stor del av de svarande företagen under 1961 och 1962 började tillämpa lediga lördagar året om. Vid omräkning av sysselsättningsuppgifterna till normalvecka skulle den tidigare tillämpade definitionen medföra en överskattning, varför begreppet gavs en exaktare och med verkligheten mer överensstämmande innebörd. Med normalvecka avses numera en vecka med en ordinarie arbetstid av 45 timmar per arbetare.

INDUSTRIELL MÅNADSSTATISTIK m. m.

Industriell månadsstatistik med uppgifter och diagram över industriproduktion, utrikeshandel m. m. har sammanställts och utsänts varje månad. Statistikrapporter över utvecklingen inom viktigare branscher har regelbundet publicerats i tidningen Arbetsgivaren.

DET EKONOMISKA LÄGET

På uppdrag av Svenska Arbetsgivareföreningen har liksom tidigare år tre rapporter utarbetats rörande konjunkturutvecklingen. Dessa har publicerats under titeln »Det ekonomiska läget» och varit avsedda som informationsmaterial i företagsnämnderna. I varje rapport har den svenska ekonomin analyserats mot bakgrund av en redogörelse för konjunkturläget i utlandet, i första hand Förenta Staterna, England, Västtyskland och Frankrike. Utvecklingen i Sverige har behandlats utförligt i fråga om produktionen, sysselsättningen, investeringarna, utrikeshandeln och den ekonomiska politiken.

I samband med den första och tredje översikten har särskilda sakunderlag färdigställts, avsedda att ligga till grund för de bildband med tal, som under namnet Ekonomisk vårjournal och Ekonomisk höstjournal utges av Svenska Arbetsgivareföreningen för visning vid företagsnämndernas sammanträden.

IUI UPPHÖR ATT PRODUCERA VISS STATISTIK

I och med att 1962 års siffror föreligger klara, vilket beräknas vara fallet i mitten av februari 1963, övertas institutets statistikproduktion av byrån för industristatistik inom statistiska centralbyrån. I första hand överflyttas order- och produktionsstatistiken. En serie över sysselsättningen i verkstadsindustrin produceras redan på statligt håll. För att kunna göra de månatliga produktionsvolymberäkningarna måste dock centralbyrån överta och tills vidare fortsätta insamlandet av uppgifter från de företag som nu medverkar i Mekanförbundets och IUI:s sysselsättningsstatistik.

Statistiken över orderläget i verkstadsindustrin och den månatliga produktionsindexen har båda så stort allmänt intresse, att det har ansetts tillhöra statens uppgifter att svara för produktionen. Detta kan sägas vara den primära anledningen till överförandet. Men saken har också en teknisk sida. Genom en centralisering av statistikproduktionen kan man nå fördelar av många slag, t. ex. minskad arbetsbörda för uppgiftslämnare, lägre produktionskostnader och ökad jämförbarhet med andra statistikgrenar. Överförandet kan därför också ses som ett led i den centralisering av den statliga statistikproduktionen, varom principbeslut fattades av 1960 års riksdag.

Övrig verksamhet

KONSULTGRUPPEN

Sedan 1959 har en särskild konsultavdelning funnits inom institutet. Dess arbete, som letts av ekon. lic. John Ekström, har främst omfattat undersökningar rörande den framtida utvecklingen av marknaden för olika varor. Uppdragsgivare har varit enskilda företag eller organisationer och som regel har undersökningsresultaten icke publicerats.

Konsultgruppens verksamhet upphörde den 1 oktober 1962. Dess chef har från årsskiftet förordnats att som särskild sakkunnig i ekonomiska frågor tjänstgöra vid den svenska EEC-delegationen i Bryssel.

ÖVRIGT

Liksom tidigare har institutet även under 1962 biträtt företag, institutioner och statliga verk och myndigheter med smärre utredningar och diverse annan service. Sammanställningar av olika ekonomiska data har också lämnats till vissa internationella organ.

Under året har remissyttrande avgivits över »socialstyrelsens förslag angående den officiella lönestatistikens framtida utformning», över »PM angående ett centralt företagsregister» samt över »PM angående en eventuell ny företagsräkning». De två sistnämnda promemoriorna var utarbetade av delegationen för statistikfrågor. Vidare har institutet till statistiska centralbyrån lämnat synpunkter på den planerade publikationen »Allmän månadsstatistik» samt på betänkandet »Publiceringsformer för svensk statistik».

På uppdrag av 1960 års semesterkommitté har institutet utfört en studie rörande de ekonomiska verkningarna för vissa typer av

industriföretag vid alternativa förläggningar av den fjärde semesterveckan. Resultaten har återgivits i kommitténs betänkande Ny semesterlag (SOU 1962: 44).

Institutet har under året varit representerat i en arbetsgrupp, som studerar deltidjordbrukarnas problem och deras möjligheter till arbetsinsatser inom andra näringsgrenar. I denna arbetsgrupp ingår även representanter för Jordbrukets Utredningsinstitut och företagsekonomiska institutionen vid Lantbrukshögskolan.

Docent Staffan Burenstam Linder har i *Ekonomisk Tidskrift* 1962: 4 publicerat en uppsats med titeln *Sveriges handelspolitiska alternativ: den ekonomiska innebörden*. Institutet har medverkat vid tillkomsten av detta arbete och uppsatsen har som särtryck intagits i småtryckserien (nr 26).

Flera av institutets medarbetare har under året hållit ett antal föredrag och medverkat vid olika kurser och konferenser. I allmänhet har dessa framträdanden haft direkt anknytning till publicerade eller pågående undersökningar inom institutet.

Institutets chef, professor Bentzel, har under året varit ordförande i den s. k. metodgruppen inom Arbetsmarknadsstyrelsen, vars syfte är att studera prognosmetoder för arbetsmarknaden. Han har vidare varit ledamot av utredningsrådet samt ledamot av familjeberedningen inom socialdepartementet. Fil. lic. Erik Höök har fungerat som sekreterare i Bankoutskottet.

*Skrifter utgivna av Industriens Utredningsinstitut**

Den offentliga sektorns expansion. E. Höök (1962). 572 s.	45:—
Svensk populärpress 1931-61. G. Albinsson (1962). 197 s.	25:—
Framtidsperspektiv för svensk industri. J. Wallander (1962). 186 s. Utgången.	15:—
Löneökningars verkningar. L. Nabseth (1961). 344 s.	35:—
Svensk verkstadsindustri. G. Albinsson (1961). 205 s.	25:—
Industriföretagets produktionseffektivitet. E. Ruist (1960). 108 s.	20:—
Industriproblem 1960. G. Ahrsjö m. fl. (1960). 196 s. Utgången.	15:—
Studier i bilismens ekonomi. J. Wallander (1958). 289 s.	35:—
Den privata konsumtionen i Sverige 1931-65. R. Bentzel m. fl. (1957). 475 s.	38:—
Strukturumvandlingen i jordbruket. O. Gulbrandsen (1957). 252 s.	24:50
Bilägaren och bilen (1956). 112 s.	9:50
Industrien och förgubbnigen (1955). 128 s.	7:—
Kemisk industri. A. Elshult och I. Svennilson under medverkan av H. Wagner (1955). 215 s.	14:—
Nationaliseringen i England. E. Höök (1955). 88 s.	4:—
Tjänstemännen och den industriella omvandlingen. E. Höök (1953). 114 s.	5:50
Svenskt distributionsväsende. R. Artle (1952). 238 s. Utgången.	14:—
Befolkningsutveckling och arbetskraftsförsörjning. E. Höök (1952). 193 s.	14:—
Svenskt transportväsende. C. W. Petri (1952). 294 s. Utgången.	14:—
Inkomstfördelningen i Sverige. R. Bentzel (1952). 227 s.	14:—
Svensk industriell företagverksamhet, band 1 och 2. E. Dahmén (1950). 428 + 295 s.	28:—

Småtrycksserien

1962

27. Bostadsbristen. En studie av prisbildningen på bostadsmarknaden. R. Bentzel, A. Lindbeck och I. Ståhl. 109 s.	8:—
26. Sveriges handelspolitiska alternativ: Den ekonomiska innebörden. S. Burénstam Linder. 24 s.	4:—
25. Verkstadsindustrins maskinkapital. En studie av dess sammansättning och av maskiners »åldrande och död». J. Wallander. 110 s.	12:50
24. Produktivitet och kapitalmängd inom den svenska industrin under efterkrigstiden. K. G. Jungenfelt. 19 s.	3:50
23. Sysselsättning, penningvärde och framåtskridande. En sammanfattning av stabiliseringsutredningens betänkande: Mål och medel i stabiliseringspolitiken. 109 s.	6:—
22. Dryckeskonsumtionen i Sverige. Å. Sundström och J. Ekström. 184 s.	18:—

1961

21. Investeringskalkyler enligt MAPI-metoden anpassade till svenska skatteförhållanden. B. Eneroth. 27 s.	3:50
---	------

1960

20. IUI's bilprognos — genomgång och revidering hösten 1960. J. Wallander — B. Olsson. 8 s.	3:50
19. Prisdifferentiering inom handeln. En studie av köparprestationer ur leverantörens synpunkt. L. Lidén — B. A. Holmberg. 118 s.	10:—
18. IUI's konsumtionsprognos för år 1965. En granskning och revidering. G. Albinsson, R. Bentzel, G. Danielsson, J. Ekström och O. Gulbrandsen. 106 s.	9:50

* Här har upptagits de senare årens publikationer. En fullständig förteckning kan erhållas på begäran.